

Co to jest gotowość szkolna?

Dotychczas mówiono o *dojrzałości szkolnej dziecka*. Oznaczało to, iż stan rozwoju dziecka osiągnął najkorzystniejszy poziom do podjęcia nauki szkolnej, stan rozwoju jako wynik tylko i wyłącznie spontanicznego procesu dojrzewania. Obecnie mówi się o *gotowości szkolnej dziecka*. Jest to pojęcie szersze, zakłada bowiem nie tylko stopień rozwoju ale także wszystkie czynniki, które mają wpływ na przygotowanie dziecka do podjęcia nauki szkolnej. Gotowość w rozumieniu J. Brunera, nie jest stanem, na który wystarczy czekać, ale trzeba ją wykształcić. Badania wykazały, iż stopień gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole zależy od trzech czynników: dojrzałości biologicznej, środowiska rodzinnego oraz wychowania przedszkolnego. Obecnie mówi się o gotowości dziecka nie tylko do szkoły, lecz także do uczenia się (B. Wilgocka-Okon).

Dojrzałość szkolna, gotowość, to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju umysłowego, społecznego, fizycznego, emocjonalnego, który umożliwia mu przystosowanie się do wymagań szkoły; który czyni dziecko wrażliwym i podatnym na systematyczne nauczanie i wychowanie. Jest to moment równowagi pomiędzy wymaganiami szkoły a możliwościami rozwojowymi dziecka. Gotowość jest wynikiem dwóch procesów nakładających się na siebie a mianowicie dojrzewania dziecka i procesu uczenia się.

Kryteria dojrzałości szkolnej obejmują: rozwój fizyczny, rozwój psychiczny oraz rozwój społeczny.

Rozwój fizyczny (cechy fizyczne, sprawność ruchów, sprawność rąk, sprawność rysowania)

Dziecko zdrowe, silne, mające na tyle energii, by sprostać siedzeniu w ławce, noszeniu tornistra, czynnemu spędzaniu przerwy na korytarzu szkolnym czy też zajęciom fizycznym podczas lekcji wychowania fizycznego. Pod jakim kątem obserwować *rozwój fizyczny dziecka sześciolatniego*?

- można podczas zabawy na placu zabaw zwrócić uwagę, czy dziecko chętnie wdrapuje się na drabinki, biega, gra w berka- generalnie czy lubi się „ruszać”, czy ma siłę, czy też często się męczy i nie chce podejmować wysiłku fizycznego.

- bawiąc się z dzieckiem na przykład w skakanie na jednej nodze ćwiczymy u niego zmysł równowagi, także podczas zabawy w „spacer po linie” (na przykład możemy udawać zabawę w cyrk i linoskoczka) zauważamy, czy maluch potrafi uczynić parę kroków nie schodząc z liny (będziemy pewniejsi, że dziecko nie spadnie z krawężnika).

- psychologia rozwojowa zakłada, iż prawidłowy rozwój dziecka sześciolatniego pozwala mu na swobodną jazdę na rowerze, skręcanie, pokonywanie niewielkich wzniesień. Dziecko sześciolatnie powinno także wchodzić po schodach naprzemiennie- noga za nogą (a nie na zasadzie dostawiania nogi do nogi)

Zdobycie umiejętności pisania w szkole ułatwi dziecku sprawność dłoni i palców.

- sprawność dłoni i palców wspianiale kształtuje się i ćwiczy podczas lepienia z plasteliny czy ciastoliny; zapinania guzików, wiązania sznurowadeł.

- niech nasze dziecko koloruje obrazki – zwróćmy uwagę, czy nie wychodzi za kontur i ćwiczymy umiejętność, gdyż jest ona do zdobycia na poziomie dziecka sześciolatniego.

- dziecko powinno posiadać umiejętność rysowania po śladzie: można przygotować rysunki zbudowane z przerywanych linii a dziecka zadaniem będzie te linie połączyć.

- umiejętność posługiwania się nożyczkami- dziecko sześciolatnie potrafi wycinać proste wzory (kwadrat, trójkąt, pofalowana linia).

- dziecko w tym wieku potrafi także odwzorować koło, kwadrat, trójkąt – można narysować dziecku na przykład domek składający się z trzech, czterech prostych figur, a zadaniem dziecka będzie odwzorowanie

naszego rysunku.

- dzieci uwielbiają stawiać budowle z klocków, sześciolatkowi nie powinno sprawiać kłopotu zbudowanie prostych konstrukcji, takich jak wieża, most, bram

Rozwój psychiczny

(uwaga, pamięć, spostrzeganie wzrokowe i słuchowe, orientacja w otoczeniu, myślenie, liczenie, mowa, emocje)

Dziecko sześciolatek potrafi skupić swoją uwagę na jednej czynności (przynajmniej 15 minut, wyłączając oglądanie TV czy grę na komputerze), potrafi też uważnie słuchać dorosłego. Zwróćmy uwagę, czy nasze dziecko skupia się i słucha czytanej bajki, poświęca uwagę ulubionej zabawie czy zwykłej codziennej czynności.

Warto ćwiczyć pamięć dziecka poprzez wspólne uczenie się krótkich piosenek, rymowanek. Dziecko chętnie uczy się i jest w stanie zapamiętać krótki wierszyk.

Poprzez zabawę - brakujące elementy - poznajemy u dziecka poziom analizatora wzrokowego,

Można także ćwiczyć z dzieckiem zabawę w odszukiwanie różnic pomiędzy obrazkami.

W sferze spostreżania słuchowego, dziecko potrafi: chętnie wysłuchiwać się w opowiadane bajki i czytane książki, także chętnie poruszać się w rytm muzyki lub tamburynu. Po wykonanych ćwiczeniach z nauczycielem/rodzicem potrafi dzielić proste zdania na wyrazy, wyraz na 2-3 sylaby. Także istotne jest składanie wyrazów z sylab.

Warto przećwiczyć z dzieckiem przynależność do kategorii różnych przedmiotów (dziecko powinno poznać znaczenie słowa kategoria- jako zbiór rzeczy, które coś łączy, są do siebie podobne pod jakimś względem- np. samochód, pociąg, traktor- to pojazdy, itp). Przygotujmy więc dziecku wycinankę różnych obrazków na przykład z gazet, zadaniem sześciolatka niech będzie stworzenie zbiorów, na przykład: zabawek, twarzy, mebli, itp. (w zależności od przygotowanego materiału). Można też przygotować obrazek przedstawiający różne elementy, a zadaniem dziecka będzie połączenie takimi samymi kolorami przedmiotów z tej samej kategorii.

Podczas swobodnych rozmów z dzieckiem (podczas gotowania, jazdy autobusem, itp.) można pobawić się z nim w wymienianie elementów z różnych kategorii (na przykład: powiedz, jakie znasz owoce? Wymień jak najwięcej roślin, zwierząt poruszających się na czterech łapkach, itp). dziecko sześciolatek powinno znać około 10 przedmiotów z każdej kategorii.

Kolejnym ćwiczeniem rozwojowym, a także badającym gotowość dziecka do szkoły, jest wspólne czytanie połączone z opisywaniem ilustracji. Dziecko sześciolatek potrafi bowiem zbudować krótkie, opisujące zdania (Dziewczynka jedzie na rowerze. Chłopiec gra w piłkę. Babcia siedzi na ławce) Ważne też, aby ćwiczyć w takiej sytuacji zależności pomiędzy narysowanymi obiektami (Dziewczynka jeździ na rowerze *obok* ławki. Chłopiec gra w piłkę *za* drzewem. Babcia siedzi na ławce *przy* drodze.). Przy okazji warto także przećwiczyć z dzieckiem nazywanie kierunków, na przykład: w lewym górnym rogu rysunku, w prawym dolnym rogu rysunku.

Ponieważ dziecko sześciolatek jest w stanie zorientować się w zmianach pór roku, zrozumieć następstwo dni i miesięcy, warto pobawić się z nim w zgadywanki: Co przychodzi po zimie? Jaki dziś dzień tygodnia? A jaki będzie jutro?

Dziecko powinno także posiadać orientację w otoczeniu – gdzie mieszka, gdzie pracują jego rodzice. Także wiedza o kraju, w którym żyje nie powinna mu być obca – jaka nazwa kraju, stolica, flaga, godło.

Umiejętność policzenia kilku przedmiotów nie powinno być kłopotem. Dziecko potrafi także wskazać, gdzie jest więcej a gdzie mniej przedmiotów: można rozłożyć przed nim w jednym rzędzie na przykład 10 cukierków i poprosić o głośne ich policzenie. Następnie po rozłożeniu cukierków na dwa rzędy na przykład 6 i 4 – poprosić, by dziecko wskazało, w którym rzędzie jest ich więcej a w którym mniej.

Warto wsłuchać się dokładnie w mowę dziecka, czy głoski trudne (r, s, z, sz, cz dż, dz) wypowiada prawidłowo. Dziecko powinno też coraz częściej odpowiadać całymi zdaniami, znać prawidłowe znaczenia użytych słów, używać wielu określeń (bogate słownictwo).

W sferze rozwoju psychicznego znajdują także emocje. Ważne jest, by układ nerwowy dziecka osiągnął dojrzałość, która zapewnia umiejętność panowania nad sobą, dostateczną motywację do nauki, wrażliwość na uwagi nauczyciela, wytrwałość i obowiązkowość. Dziecko dojrzałe emocjonalnie odczuwa więź ze swoim najbliższym otoczeniem. Odpowiednio reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania lub nauki. Nie ma napadów złości, nie płacze z błahego powodu, nie popada

w częste konflikty z rówieśnikami. Znaczy to, że potrafi odpowiednio do swojego wieku panować nad swoimi emocjami, kontrolować je. Ważne, aby rodzic przyjrzał się, jak jego dziecko radzi sobie z:

- porażkami - one zawsze wywołują smutek, niezadowolenie, jednak nie powinny znacząco wpływać na aktywność dziecka (żał nie do „utulenia”, wycofanie z działania, zniechęcenie, złość). Ważne jest, by porażka nie wpływała zniechęcająco na dziecko. Jeśli dozna niepowodzenia, na przykład w układaniu puzzli- powinno po odpowiedniej zachęcie podjąć działania i dokończyć to, co mu nie wyszło.
- płaczem – czy potrafi uspokoić się w ciągu kilku minut, gdy go przytulimy? Dziecko powinno uspokoić się pod wpływem bliskiej osoby ale także umieć samo opanować łzy.
- słuchaniem poleceń kierowanych do grupy- siadamy do ławek, ustawiamy się w pary (czy reaguje na takie polecenia, czy też trzeba kierować do niego indywidualne).

Rozwój społeczny (kontakty z rówieśnikami)

Dziecko dojrzałe w sferze społecznej bez problemów nawiązuje kontakty z innymi. Nie ma problemów z przestrzeganiem zasad i reguł panujących w klasie, potrafi współżyć w grupie.

Jest samodzielne w podstawowych czynnościach, a więc - myciu się, ubieraniu się, pakowaniu plecaka czy odrabianiu zadania domowego. 6 latek powinien umieć odróżnić co dobre, a co złe. Powinien też wiedzieć jak należy prawidłowo przechodzić przez jezdnię.

Na aktywność społeczną dziecka składają się następujące zachowania i umiejętności dziecka:

- dziecko inicjuje kontakty z rówieśnikami
 - jego próby nawiązania kontaktu są rozumiane przez dzieci
 - zaprasza dzieci do rozmów i zabaw
- dziecko okazuje współczucie i chęć pomocy
 - pomaga innym dzieciom, próbuje pocieszyć kolegę
 - współodczuwa (rozpoznaje, nazywa) przeżycia innych dzieci
 - staje w obronie innych dzieci
- dziecko śmiało mówi o sobie i wyraża swoje uczucia
 - mówi o ważnych dla siebie sprawach
 - okazuje radość z osiągniętego wyniku
- swobodnie porozumiewa się z rówieśnikami i nauczycielem
 - często zadaje pytania
 - prosi o dodatkowe wyjaśnienia i informacje

Podsumowując

Każdy rodzic może zorientować się w gotowości swego dziecka do podjęcia nauki w szkole poprzez codzienne z nim przebywanie, obserwację, wspólną zabawę, czy też spełnianie obowiązków. Oczywiście, jeśli dziecko nie wykona kilku w/w poleceń, do września jest jeszcze sporo czasu, możemy pomóc dziecku rozwinąć te funkcje, z którymi ma kłopot; znajduje się ono bowiem w etapie intensywnego rozwoju. Jeśli rodzic zauważy większe problemy dziecka na przykład z mową czy też emocjami, warto udać się po pomoc do specjalisty (logopeda, psycholog).

W każdym przypadku wątpliwości, problemów - pomocą służą Państwu – wychowawca przedszkola oraz psycholog i pedagog.

Literatura:

Bruner J. „Kultura edukacji”

Janiszewska B. „Arkusze Diagnozy Dojrzałości Szkolnej pięcio- i sześciolatka, 2009

Sajewicz – Radtke U. „Sześciolatek do szkoły”, GW 01.03.2011

Wilgocka – Okoń B.: „O Badaniu dojrzałości szkolnej”, 1971